

Bratko Kreft

režiser Diego de Brea
premiera 27. septembra 2024

~~Celjski
comedianti~~

~~Kranjski
komedianti~~

Krajnski
komedijanti

SLG Celje

direktor
MIHA GOLOB

dramaturginja
TATJANA DOMA

lektorica
ŽIVA ČEBULJ

tehnična vodja
ALEKSANDRA ŠTERN

vodja programa
DAŠA SKRT

+386 (0)3 4264 214
dasa.skrt@slg-ce.si

vodja marketinga
in odnosov z javnostmi
MILANA SIMONIČ

+386 (0)3 4264 205
+386 (0)51 651 821
milana.simonic@slg-ce.si

koordinatorka in organizatorka
kulturnega programa
URŠKA VOUK

+386 (0)31 670 957
urska.vouk@slg-ce.si

producentka
MOJCA REDJKO
+386 (0)51 241 173
mojca.redjko@slg-ce.si

vodja pravne službe
TJAŠA ŠULIGOJ
+386 (0)40 815 110
tjasa.suligoj@slg-ce.si

blagajna

informatorka-organizatorka
URŠKA ZIMŠEK

strokovna delavka
URŠKA PLANINC

+386 (0)3 4264 208
blagajna@slg-ce.si

Blagajna je odprta vsak delavnik
od 9. do 12., ob sredah tudi
od 15. do 18. ure, ter uro pred
začetkom predstave.

tajništvo

vodja uprave
LEA TOMAN

telefon
+386 (0)3 4264 202

centrala
+386 (0)3 4264 200

e-naslov
lea.toman@slg-ce.si

svet SLG Celje

BRIGITA ČOKL
(namestnica predsednice)

NATAŠA MILOHNOJA

ANITA OVČAR

ŽIVA ČEBULJ

DUŠANKA SAFRAN
(predsednica)

strokovni svet SLG Celje

MATIJA GOLNER

URBAN KUNTARIČ

MOJCA MAJCEN

SIMON MLAKAR
(predsednik)

DR. ANTON ŠEPETAVC
(namestnik predsednika)

www.slg-ce.si

V vsaki komediji je nekaj resnice

Zasedba	6
Intervju z režiserjem Diegom de Breo	8
<small>Kaja Novosel</small> Neskončno jegranje komedije in terplenje za krajnšino	18
Ponovno v SLG Celje	30
Prvič v SLG Celje	32
Nagrade	36
Adijo, Lujo!	42
Hommage à Borut Alujevič	44
In memoriam: Borut Alujevič	47
Pripravljamo	58
Zasedba in vsebina predstave v angleščini	62

Bratko Kreft

Krajnski komedijanti

komedija

premiera 27. septembra 2024

REŽISER, SCENOGRAF IN OBLIKOVALEC LUČI

Diego de Brea

KOSTUMOGRAFKA

Simona Toš

AVTOR GLASBE

Joži Šalej

LEKTORICA

Živa Čebulj

IGRAJO

ANTON TOMAŽ LINHART

Andrej Murenc

BARON ŽIGA ZOIS

Renato Jenček

JURI JAPEL

Rastko Krošl

JOŽEFINA LINHARTOVKA

Tanja Potočnik

MATIČEK

Urban Kuntarič

MICKA, HIŠNA PER ZOISI

Maša Grošelj

SUZANA

Barbara Medvešek

VISOKOROJENI GROF

Žan Brelih Hatunić

HOHENWART

PERŠONE V ŽUPANOVI MICKI

ŽLAHTNI TULPENHEIM

Anton Tomaž Linhart

ŽUPAN JAKA

Baron Žiga Zois

ŽUPANOVA MICKA

Jožefina Linhartovka

ANŽE, MICKEN ŽENEN

Matiček

ŠTERNFELDOVKA

Suzana

GLAS ŽLAHTNIGA TULPENHEIMA

Urban Kuntarič

INU ŽUPANA JAKE

GLAS MICKE, ANŽETA

INU ŽLAHTNE ŠTERNFELDOVKE

Žan Brelih Hatunić

GLASBENIK

KLAVIR, HARMONIKA

Joži Šalej

VODJI PREDSTAVE

Anže Čater,

Zvezdana Kroflič Štraki

FRIZERKA

Sibila Senica

ŠEPETALKA

Simona Krošl

GARDEROBERKI

Nika Fartelj

Maja Zimšek

LUČNI MOJSTER

Amadej Canjuga

KROJAČICA

Anita Kragelj

TONSKI MOJSTER

Mitja Švener

ŠIVILJA

Ivica Vodovnik

REKVIZITER

Roman Grdina

ODRSKI MOJSTER

Gregor Prah

DEŽURNI TEHNIKE

Matej Karlovšek

TEHNIČNA VODJA

Aleksandra Štern

OBLIKOVALKA MASKE IN FRIZERKA

Andreja Veselak Pavlič

POMOČNIK TEHNIČNE VODJE

Rajnhold Jelen

CITRE

Peter Napret

Glasbo je posnel Blaž Celarec.

V predstavi je uporabljena slovenska in avstrijska ljudska glasba in motiv iz filma *La dolce vita* skladatelja Nina Rota.

V predstavi je uporabljen digitalni posnetek izvirnika slike Jožefa Petkovška Doma, 1889, olje, platno, 121,5 x 134 cm, inv. št.: NG S 305, ki je v lasti Narodne galerije. FOTO: © Narodna galerija, Ljubljana

Igrati nejunaka, kar je v komediji pogoj, je težko

Tvoj režijski opus je izjemno raznolik in obsežen, od mladinskih iger ter lutkovnih in opernih predstav, avtorskih projektov in inventivnih uprizoritev klasičnih del do sodobnih besedil vseh žanrov, glasbenega vodvila in gledaliških inscenacij filmskih scenarijev. Kje se počutiš najbolj domače in kaj ti v gledališču predstavlja največji izziv?

Zdaj me gledališča vabijo režirat predvsem komedije. V okvirih komedije sem se ukvarjal s situacijsko, karakterno komiko, komedijo nravi, burlesko, farso ... V tem je neke vrste pomoč, da se osvobodim teme, ki visi nad nami.

Od leta 2010, ko si na oder SNG Drama Ljubljana postavil večkrat nagrajeno komedijsko uspešnico, odrsko priredbo *Ko sem bil mrtev*, veljaš za režiserja, ki ima afiniteto do komedije. Zakaj imaš rad komedijo?

Komedija je pri nas še vedno zelo podhranjen žanr. Zavedam se, da je delo z igralcem pri komediji najtežje. V procesu nastajanja predstave je treba razkriti in odpreti vse njegove napake, hibe in pomanjkljivosti. Človek že v življenju težko odpre te stvari, zato je delo z igralcem pri komediji bistveno bolj zahtevno kot pri tragediji. Seveda, če ne delaš komedije na efekt s petjem in plesom, ampak se poglobiš v vsebino in znotraj komedije najdeš majhne ljudi, ki imajo velik potencial, da se publika z njimi identificira. Mislim, da je igrati nejunake, kar

Andrej Murenc, Tanja Potočnik (fotografija z vaje)

Andrej Murenc, Renato Jenček, Urban Kuntarič, Rastko Krošl (fotografija z vaje)

je v komediji pogoj, igralcem zelo težko. V procesu odpiranja lastnih pomanjkljivosti je potrebna iskrenost. Tako kot se človek v življenju, se igralec tega, morda nezavedno, otepa. V življenju mora človek priti do tragičnih situacij, da spusti svoj ego, da se zmanjša in pride na normalo, ki jo komedija zahteva. V življenju lahko igramo igro mask. Komedija pa zahteva, da pri likih poiščemo tragično, kje je hiba, kje je manko, napaka, kjer je lik tragičen in posledično komičen. V tem smislu je komedija podcenjena. Pristop do tega žanra je pogosto problematičen in poenostavljen in zato je dober rezultat pri komediji težje dosegljiv.

V slovenskem gledališkem prostoru je malo režiserjev, ki se z afiniteto in uspehom lotevajo komedij.

Mislím celo, da se veliko režiserjev komediji izogiba, ker je rezultat vprašljiv. Tudi če ti tekst omogoča komiko, ni nujno, da postavitve uspe. Sam se ukvarjam predvsem z vsebino in igralcem, vse ostalo je manj pomembno. Okvirji, ki sem jih zastavil z žanrom burleske, so bili takrat zelo vprašljivi. Še sami nismo vedeli, kaj bo nastalo. Izkazalo pa se je za nekaj, kar nam je v nadaljevanju pomagalo in je danes to, pod kar se podpisujem. V vsaki moji komediji je tudi burleskni del, ki je prisoten v vsaki situacijski komiki. Kako pripeljati do tja, je pa drugo vprašanje. Z igralci v Celju smo zdaj še v fazi fascinacije, v fazi predstavitve argumentov, da jim začnejo verjeti. Potem morajo igralci, kot sem že prej omenil, spustiti svoj ego in se popolnoma zmanjšati. Nekateri narodi to obvladajo bolj, drugi manj. Gre predvsem za zmožnost samoironije, da sebi priznaš, kakšen si, ne pa, da se kažeš takšnega, za kakršnega se je potrebno kazati v neki družbi, kjer preigravamo boleče maske, ki jih v glavnem niti doma več ne snamemo. V komediji gre za igro brez maske, kar lahko prinese komičen rezultat.

Kakšno moč ima po tvojem mnenju gledališče in kakšen prostor izražanja daje tebi?

Morda je to vprašanje povezano s tem, kar delam. Ne bom rekel ravno entertainment ... Torej, če je tvoje stališče, da mora biti gledališče kritično na političen način, potem je najbolje, da ne delaš v javnem zavodu, saj so vsi javni zavodi na državnem denarju in je zato upor znotraj gledališča malo zlagan. Če hočeš biti kritičen v političnem smislu, moraš delati avtorsko produkcijo. Menim, da ljudje potrebujejo komedijo v kvalitetnem formatu. Da gre za resno zastavljen žanr, ki prinaša drznost, kritičnost in ostrino neke družbene situacije, ampak skozi smeh, ki je boleč in odrešujoč.

V zadnjem času smo priča razcvetu dokumentarnega gledališča. Ali je gledališče le zrcalo sveta ali naj bo svet iluzije, ki gledalcu ponuja tisto, kar v življenju pogreša?

Absolutno svet iluzije. Kar se tiče dokumentarnosti, se mi zdi, da je aktualizacije na družbeno situacijo ogromno v vseh ostalih medijih, da smo s tem hiper zbombardirani. Da gledališče pozablja, da potrebuje domišljijo, iluzijo, da je treba v gledališču sproščati še druge stvari, ki niso samo na racionalnem nivoju. Da je to poskus, da se sprostijo neke nekontrolirane stvari. Gledališče pogosto delamo iz glave, z ratiem, in zato ne odkriva gonov, naključnosti, nekontroliranosti, kjer človek stvari več ne obvlada in se začneta oblikovati ludens in norost, ki ju v življenju tako zelo pogrešamo. Privilegij prostora gledališča je, da pokaže, da življenje ni le neki operativni jezik, skozi katerega potujemo, ampak ima odvod, ki odpira, vse tisto, kar se nam ne zdi možno, pa je.

V SLG Celje se vračaš po šestnajstih letih, ko si v sezoni 2008/09 na oder postavil Lorcovo *Hišo Bernarde Alba*, pred tem pa si v našem gledališču v sezoni 2003/04 režiral Ionescovi absurdni enodejanki *Jacques ali podrejenost in Prihodnost je v jajcih ali Kaj vse je treba za en svet*. Kakšne spomine imaš na ti dve režiji in s kakšnimi občutki se po toliko letih vračaš v Celje?

Prihod nazaj je bil zame veliko presenečenje. Vsak projekt znova je na začetku velik izziv. Vedno startam iz predpostavke, da stvari ne razumem. Občutek imam, da je danes veliko težje vreči se na glavo in iti brezpogojno v projekt, bistveno več je kalkulacij, poskusov, da bi bile stvari enostavnejše, kot so. Vsak projekt znova je kalvarija, kako priti do tistega, kar je vsebinsko v tekstu samem. Mislim, da se tudi z vsebino zelo malo ukvarjamo, gre bolj za domislek ali reinterpretacijo besedila. Prijetno presenečen sem, da so me povabili v SLG Celje, in v ta projekt, ki ni enostaven, vstopam z vso odgovornostjo. *Krajnski komedijanti* niso bili prav velikokrat uprizorjeni. Po eni strani to besedilo mistificiramo, hkrati se ga branimo, ker se na prvi pogled ne vidi vsega tistega, kar je Kreft vendarle zapisal. Z analitičnim pristopom tekst odpira zelo veliko zanimivih vprašanj.

S komedijo *Krajnski komedijanti* Bratka Krefta bomo v SLG Celje otvorili sezono 2024/25, ki jo posvečamo komediji. Od kod po tvojem mnenju izhaja glavno komično gonilo te igre?

Ni slučaj, da je Kreft *Krajnske komedijante* napisal v času tik pred začetkom 2. svetovne vojne, ko so se čutili močni

pritiske potujčevanja¹, ko so se ponovili problemi razsvetljenstva in protestantizma. *Krajnski komedijanti* naj bi bili uprizorjeni aprila 1941, vendar je uprizoritev preprečila vojna. Ko so jo hoteli uprizoriti pod okupacijsko oblastjo, jo je italijanska cenzura umaknila zaradi lika laške pevke Marranesijevke, ki naj bi bila preveč radoživa in naj ne bi predstavljala krepostne italijanske ženske. Do prve uprizoritve je prišlo šele po osvoboditvi leta 1948. Kreft je v komediji vzpostavil kolektivno nezavedno, vse slovenske probleme krotkosti, pohlevnosti, sramu, obremenjenosti, neizrečenosti, žalosti, jeze, strahu, skritega poželenja. Znotraj tega je vzpostavil zanimiv moment vstopa tujke, Italijanke, ki začne s svojo čutnostjo, drznostjo in neobremenjenostjo v Slovencih vzbujati pogum. Pokaže jim, da je možno preseči neke stvari, in Slovenci se kar naenkrat zganejo. Dogajanje se začne skozi sanje, kot da slovenski narod sanja, kot da ti Krajnci sanjajo, kako naj bi bilo. Ko se pojavi tujka, jim odpove razum, na dan nekontrolirano planejo njihovi goni in situacija postane igriva, razposajena, na koncu preide celo v travestijo. Komičnost izhaja predvsem iz slovenske tragičnosti. Iz dejstva, da je vse prikrito, da nimajo poguma, da je to kolektiv preplašenih posameznikov, ki odlašajo z odločitvami; temu moralno obremenjenemu kolektivu razposajenost ali nekontroliranost predstavljata velik problem. Gre za zastojno karto v pekel. Ni slučajno, da je tujka Italijanka, da prihaja v malo kranjsko sredino. Slovenci imamo vedno dvojna merila, po eni strani glorificiramo vse tuje, v naslednjem momentu, ko smo ogroženi, pa to isto demoniziramo. Tekst je poln bogaboječnosti, strahov, ki so povezani s kolektivnim nezavednim, z nečim, kar nam je že algoritmično gensko pogojeno. Na eni strani imamo slovenske hlapce, ki ne najdejo izhoda, na drugi strani pa imamo Nemce. Vemo, da je v času razsvetljenstva obstajalo samo nemško gledališče, Slovenci ne samo da nismo imeli svojega kulturnega društva, nismo imeli niti svojega jezika niti svojih igralcev. Še konec 19. stoletja, v času Ivana Hribarja v Ljubljani, so bili vsi vpoklicani igralci češki igralci. Kar je danes nepredstavljivo. Hočem izpostaviti problem zgodbe o gospodarju in hlapcu v vseh mogočih oblikah, z vsemi možnimi notranjimi konflikti in problemi. Predvsem pa so vsi slovenski liki polni solzavosti, jamra, neaktivnosti. Zois se znotraj bolne družine, ki jo vzame za svojo in s tem prevzame svojo avtoironično pozicijo, bori za nekaj, kar je vprašanje, če se bo sploh zgodilo, vendar v tem vztraja. Ta tujka pa prinese poriv, da se nekaj zgradi. Slovenci vedno potrebujemo neki zunanji impulz, da se sploh zaženemo in gremo v postopek realizacije.

¹Besedilo *Krajnski komedijanti* je bilo pripravljeno za natis in uprizoritev na predvečer okupacije Ljubljane 1941. Krstna uprizoritev je bila določena za 1. april 1941, če je ne bi premaknili za nekaj dni, bi se predstava zgodila pred začetkom 2. svetovne vojne, tako pa je morala na svojo krstno uprizoritev čakati do 21. oktobra 1948.

Železniško progo Celje–Ljubljana so odprli 16. septembra 1849, kar je bil povod za prvo predstavo v slovenskem jeziku v Celju. Diletanti so pod vodstvom tiskarja Janeza Jeretine uprizorili Linhartovo Županovo Micko. Leto 1849 je bilo mogoče za Celje še bolj burno in pomembno kot leto 1789 za Ljubljano, ko so Županovo Micko krstno uprizorili v Stanovskem gledališču, saj je bilo Celje v tistem času izpostavljeno močni germanizaciji in nemškemu gospodarskemu izkoriščanju. Stoletnico prve slovenske gledališke predstave v Celju so obeležili 19. novembra 1949 z uprizoritvijo *Kreftovih Krajskih komedijantov* v režiji Mirka Mahničja. Je Kreftova komedija več kot le lahkotna radostna veseloigra, je tudi politična igra?

Mislím, da je to ključno. Komedijanti v karakterizacijah in oblikovanju karakterjev, v spopadu med številnimi slovenskimi mnenji in trdim nemškim stališčem spominjajo na *Tugomerja*, ki sem ga režiral v SNG Drama Ljubljana. Vzpostavlja se ista situacija, Slovenci nikakor ne moremo vzpostaviti enotnosti. Vemo, kdaj šele je prišlo do ideje o združitvi Slovanov, kako smo znotraj tega postopali, na kaj vse smo pristali. Kreft je v *Krajskih komedijantih* zapisal neke vrste slovensko kroniko, zgodovinsko rekonstrukcijo dogodkov ob poskusu formiranja slovenskega gledališča. Slovenci v tistem času nismo imeli profesionalnega gledališča, niti igralcev niti jezika, iz katerega bi slovenska dramatika morala nastajati. Pod vsem tem ničem je obstajalo samo to, da smo se hoteli zoperstaviti vsemu, kar so nam še vse do leta 1918 vsiljevali Habsburška monarhija, nemščina in nemški industrialci, ki so podpirali izključno nemško kulturo. Kjer danes stoji ljubljanska Drama, je bil nemški del Ljubljane, z njihovim stanovskim nemškim gledališčem v današnji Filharmoniji. Nepredstavljivo je bilo, da bi v ta prostor posegli s kranjsko igro, polno kmetske ornamentike. Zato je bila uprizoritev *Županove Micke* leta 1789 v ljubljanskem Stanovskem gledališču res drzen poskus Linharta in peščice zelo pogumnih, izjemnih, razsvetljenih ljudi, ki so se zavedali, da je potreba po slovenskem gledališču postala nuja. Kreftovi *Krajski komedijanti* so zgodovinska rekonstrukcija dogodkov ob uprizoritvi *Županove Micke*, globok poklon tistemu, kar nam je omogočilo, da imamo danes slovensko gledališče, da smo danes tu, kjer smo.

Bratko Kreft je s Krajskimi komedijanti poskušal odgovoriti na večno vprašanje o avtorstvu Micke. Komedija je spretno napisan in domišljen preplet resničnih in izmišljenih

Tanja Potočnik, Žan Brelih Hatunič (fotografija z vaje)

dogodkov leta 1789, ko je bila na odru ljubljanskega Stanovskega gledališča prvič uprizorjena prava ljudska igra na Slovenskem, Linhartova Županova Micka, in slikovito prikazuje vzdušje ob tem dogodku. Koliko je ta natančno določen historičen okvir pomemben za branje tega besedila?

Predvsem upoštevam odnose, ki so takrat obstajali. Strašno odvisnost takratne slovenske družbe od nemških financerjev. Pravzaprav smo danes v podobni situaciji in odnosi so zelo podobno vzpostavljeni. Tudi danes smo v podrejenem položaju. Zadovoljni smo že s tem, da predstavljamo del velike evropske družine. Kolektivno nezavedno z vsemi negativnimi emocijami pritlehnosti, pokornosti, sramu, žalosti, jeze, strahu in neizživetega poželenja, ki v določenih situacijah povzroči zelo močne izbruhe, pri vsem tem je Kreft zelo aktualen. Odpre vse to, kar se tudi danes dogaja. Historiat, da smo točno vpeti v čas razsvetljenstva, me ne zanima ne v kostumskem ne v prostorskem smislu. Zanima me samo konflikt, neenotnost, nesklepčnost, slovenski oportunističnost, ko se je treba odločiti med tem, da se bom izpostavil – in s tem tvegaj – ali pa ostaj znotraj znanega, čeprav mi ni dobro. To je lažje, kot se prisiliti v spremembo. To je za Slovence zelo težko.

Kje Krajski komedijanti prestopajo historični okvir in kje so stične točke tega besedila z danes?

V kolektivnem nezavednem. To so junaki, ki niso junaki, to so solznodolinske jamrajoče figure, ki se utapljujejo v svoji determinirani nesreči. Zaradi njihove pasivnosti ne pride do dogodka. Dogodek mora biti izsiljen. In prav v tej igri se pokaže, da zunanji impulz, ki ima v sebi progresivnost, požene jamer in pasivnost v akcijo. Ko smo Slovenci pognani v akcijo, smo velikokrat dokazali, da smo lahko izjemni. Še danes je šokantno dejstvo, kako smo se borili v 2. svetovni vojni. Ne da smo bili strahopetni, daleč od tega. Govorim o skupnosti, ki pride do skupne vere, da je nekaj potrebno. Ko pridemo do sklepčnosti, da je nekaj nujno, funkcioniramo. Vedno potrebujemo strahotno krizo, da presežemo individualna mnenja, ki blokirajo projekte. To se nam dogaja v vseh sistemih, v katerih danes funkcioniramo. V tem je Kreft aktualen tudi danes.

Kreft v besedilu vzpostavlja dve dogajalni liniji. Ena linija razkriva tedanje kulturno žarišče in ljubljanske izobražence ter njihov boj za slovenski jezik ter slovensko gledališče, druga linija pa je igra v igri. Skozi katero linijo bereš Komedijante ali se teh dveh linij morda ne da ločiti?

Igra v igri je logičen rezultat tega, da nam je uspelo preseči okvir nemške cenzure. Uprizoritev je cilj. Skozi zunanji impulz slovenski narod spozna, da je potrebno ustvariti avtonomno gledališko produkcijo, si izmisliti svoj jezik, kar Linhart naredi, in se s tem postavimo v okvir ključnih evropskih narodov. To je tekst, ki konstituira narod. To je bistveno. Ob tistem, kar Kreft doda, se pravi celoten tekst komedije *Županova Micka*, pa se zastavlja vprašanje, ali je res nujno, da vidimo realizacijo njihovega boja. Vsekakor Slovenci pridejo do točke, da se z Nemci dogovorijo, da bo do uprizoritve prišlo. To je bistveno.

Kreft je uporabil arhaični jezik Linhartovega časa. Ali je tak jezik kvaliteta ali deluje potujitveno in kako se z njim spopadajo igralci?

To ni enostaven jezik, predvsem zato, ker se ga je tudi Kreft učil iz različnih dokumentov. Ne gre za narečje, ampak za jezik, ki si ga je Kreft izmislil. Najprej je jezik deloval potujitveno, zdaj pa se vedno bolj kaže kot kvaliteta. Uporaba arhaičnega jezika je gotovo imela določen namen. Okoren jezik, ki ga je treba dodobra pregnesti v govornem aparatu, še bolj poudarja kolektiv šibkih drobnih posameznikov.

Po premieri Krajskih komedijantov odhajaš v MGL, kjer boš režiral Linhartovo komedijo *Matiček se ženi*. Ali je poglobljeno ukvarjanje s *Komedijanti*, ki se malo dotakne tudi nastanka *Matička*, vplivalo na tvoje branje te komedije?

Trenutno se veliko ukvarjam s slovensko umetnostjo, predvsem vizualno, z vsemi poskusi pozabljenih, prezrtih in nerealiziranih umetnikov 19. in v začetku 20. stoletja, tako da se to prekriva. V principu gre pri obeh besedilih za zelo podobno stvar, vendar je v *Komedijantih* osnova veliko bolj temna kot pri *Matičku*. Pri *Matičku* so izhodišče vendarle Francozi in je zato rokokojske igrivosti precej več. V *Komedijantih* so izhodišča bistveno temnejša in bolj žalostna. Gre za poskus rojevanja, kako bi rodili jezik, kako bi se zgodil narod, kako bi se identificirali, skozi kaj bi se identificirali. Vsa ta vprašanja lahko danes spremljamo z avtoironijo, saj mislim, da je danes popolnoma enako.

Pogovarjala se je Tatjana Doma.

Neskončno jegranje komedije in terplenje za krajnšino

Dramaturg, režiser, publicist, vsestranski literat in akademik, po bibliografiji sodeč pa tudi večno radovedni in eruptivni raziskovalec gledališča in dramatike Bratko Kreft (1905–1996) je kot eden prvih predstavnikov medvojne slovenske dramatike povojno realnost zagnano in natančno izpisoval prek preteklosti, povezane s Slovencem in slovenstvom. Ob zrenju na njegov opus se zdi, da anomalije družbe s posebno afiniteto raziskuje prek trdoživih sistemov pozicij moči, ki so v nekem drugem, preteklem času obstajale v našem prostoru, s čimer na neki način reinterpreterira tako minulost z njenimi bremenami kot tudi (svojo) zdajšnjost s taistimi bremenami, ki se vračajo v novi obliki. Že iz podnaslovov prvih dveh Kreftovih večjih dramskih del *Celjski grofje: Drama iz življenja srednjeveških fevdalcev, katerim so tlačani naši predniki* (1932) in *Velika puntarija: Dramska kronika iz l. 1573 v petih dejanjih* (1937) veje odločenost izpisati ne le z zgodovinskimi dejstvi podprto fabulo, temveč tudi nesrečno zgodovino Slovenca, ki se iz lastne zgodovine pogosto ne zna (ali pa noče) kaj dosti naučiti. In kaj bi bilo v tej dramatski maniri lahko bolj primerno za povojno leto 1946, kot pa na ravnokar doživeto travmo fašistične in nacistične okupacije pogledati skozi prizmo vihrovega konca 18. stoletja, obdobja slovenskega razsvetljenstva in čisto prvega dramskega besedila v slovenskem jeziku, ki je v duhu slovenskega večno optimističnega karakterja – komedija. V besedilu *Krajnski komedijanti: Ena komedia v treh aktih katera Linhartu inu »Županovo Micko«* tiče se razkriva Kreftovo natančno poznavanje okolja in stanja duha v obdobju slovenskega razsvetljenstva, obvladovanje jezika z vso paleto arhaizmov, pa tudi spoštljiv odnos do zapuščine, zaradi katerega je Mirko Mahnič v gledališkem listu, ki je pospremil inscenacijo komedije leta 1948, Krefta označil kot edinega, »ki je doslej za Prešernom pravično ocenil slovenske preporodnike«. Čar besedila pa ni le v materialu, temveč tudi

Andrej Murenc, Barbara Medvešček (fotografija z vaje)

Maša Grošelj (fotografija z vaje)

v Kreftovem iskrivem humorju in fini dramaturški motoriki, s katero zna z drobnimi detajli razkrivati tako hvalevredno zapuščino slovenskih razsvetljencev kot tudi temnejše plati človekove naravi, ki je lahko neskončno zabavna v svoji puhloglavosti, nečimrnosti ali ljubosumju.

Ob uprizoritvi *Krajnskih komedijantov* in njeni potencialni aktualnosti danes, pa tudi smislu tovrstne reinterpretacije v Kreftovih časih, se je dobro zazreti v zgodovino in pretresti nekaj poglobitvenih premikov časa in okolja nastanka prvega dramskega besedila v slovenskem jeziku, ki jih v svoje besedilo vključuje tudi Kreft. Da bi lahko bolje zaznali in posledično cenili, pa tudi občudovali avtorjevo filigransko okretnost, je treba najprej razumeti deležnike, ki so botrovali nastanku prve slovenske komedije, in okoliščine, v katerih je to besedilo nastajalo. V časovnem smislu gre torej za vihravo obdobje leta francoske revolucije, v katerem je Anton Tomaž Linhart (1756–1795) že dodobra infiltriran v krog prepородiteljev barona Žiga Zoisa (1747–1819), s katerim sodelujeta in širita svoje prebujenske ideje tudi v dokaj sveže ustanovljenem Društvu prijateljev gledališča. V letu 1789 triintridesetletni Anton Tomaž Linhart ima za seboj že izid pesniškega almanaha v nemščini *Blumen aus Krain (Cvetje s Kranjskega)*, ki je izšel leta 1781, še leto prej pa v Augsburgu natisne svoje prvo dramsko besedilo *Miss Jenny Love*, ki jo po vzoru pionirja dramaturgije Gottholda Ephraima Lessinga (1729–1781) izpiše kot viharneško tragedijo. *Petdejanka*, ki se sicer dogaja na Škotskem in simbolno nakazuje propad plemstva, je prejela sorazmerno slabe kritike in nikoli ni bila uprizorjena v izvorniku (jo je pa za uprizoritev leta 1967 v DNG Drama Ljubljana v slovenščino prevedel ravno Bratko Kreft). Slabi odzivi na prvo dramsko besedilo so bili morda le še en dodaten razlog za Linhartovo radikalno odločitev pisati v slovenskem jeziku, ob čemer je bil poglobitveni namen v duhu razsvetljenskega primika k posamezniku, ideje bratstva in enakosti ter splošne težnje k progresivnosti ustvarjati gledališče (tudi za slehernika – to pa je pomenilo predvsem narediti gledališče jezikovno dostopno, idejno pa navdihujoče za slehernika).

Linhart se je odločil prevesti in prirediti preprosto dramsko besedilo v dveh dejanjih *Mlin na deželi* (v izvorniku *Die Feldmühle*), ki jo je leta 1777 napisal danes bolj ali manj pozabljeni dunajski literat Joseph Richter (1749–1813) – besedilo je Linhart verjetno našel ob ogledu uprizoritve na Dunaju. *Dvodejanko o gospodu*, ki izkoriščevalsko vleče za nos nevedno hčer vaškega mlinarja, dokler ga preprosto ljudstvo s pomočjo

prizadete plemiške vdove ne ukane in osramoti v navihani poročni igri, je Linhart v smislu narativnega loka in logistične urejenosti ohranil, v idejnem smislu pa je besedilo pragmatično preselil v svoj prostor: udomačil je like iz nižjih slojev, jim dal slovenska imena (Micka namesto Rozke, Anže namesto Hansa, v jezikovnem smislu posebej posrečen zapiti notar Weinglas, ki ga Linhart posloveni v notarja Glažka); v prevodu je močno okarakteriziral slovenski govor in ga realistično približal govoricu osrednjeslovenskega in gorenjskega območja (česar se kasneje v *Krajnskih komedijantih* posluži tudi Kreft). Ni nezanemarljivo, da Linhart v priredbi s prstom pokaže tudi na splošno neizobraženost preprostega ljudstva: medtem ko se v izvorniku Rozka, oče mlinar in Hans v poročno-birokratskem postopku podpišejo, se v *Županovi Micki* naslovna junakinja in njen novepečeni ženin ne znata podpisati (pisar Glažek jima vodi roko, da naredita križ), Mickin oče Jakob pa zmore sam narediti (le) križ pri svojem imenu. Tovrstni posegi vključno z ublaženim, a vseskozi prisotnim posmehom do visoke gospode nedvomno kažejo na reformni duh časa in nujo po spremembah, ki bi zgladila nesorazmerja v vsakdanu tistih, ki so višje, in tistih, ki so nižje. Igro so uprizorili konec leta 1789 v Stanovskem gledališču v Ljubljani (stavba današnje Slovenske filharmonije), predstava je bila (skupaj s še eno nemško igro) odigrana v dobrodelne namene, kar je verjetno sprožilo le dodaten val simpatij. Zgodba o prebujenju slovenskega gledališča se tako zdi svečana, plemenita in dramatična, predvsem pa polna upanja v slovensko kulturo in umestitev slovenskega jezika ne le v deželo, temveč v širše evropsko polje. Kot ponosno in zaradi poslovenjene arije ganjeno pove krajnskokomedijantski Japel: »*Naša luba krajnšina zmiram bol zmaguje inu v naši deželi naprej stopa koker preslavni Laudon v turško zemlo.*« Po uspehu *Županove Micke* je Linhart takoj v novem letu 1790 svoje dramatsko delo nadaljeval s prevodom in priredbo besedila *Figarova svatba* (v izvorniku *La Folle Journée ou le Mariage de Figaro*), pri katerem je imel francoski komediograf Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais (1732–1799) nemalo cenzorskih težav, s katerimi se je – v Linhartovih očeh očitno nepredvideno – srečala tudi klena slovenska verzija *Ta veseli dan ali Matiček se ženi*. Dramaturško nekoliko zahtevnejša, predvsem pa družbeno ostrejša petdejanka, ki jo Viški škof v Kreftovi komediji označi kot »*derzna, aber zelu šarmantna storietta*« (s čimer le napoveduje njene nadaljnje težave), svoje uprizoritve ni dočakala vse do (še enega prebujenskega) leta 1848; vmesnih petdeset let pa se je v slovensko kulturno-umetniško zgodovino

Andrej Murenc, Renato Jenček, Barbara Medvešček, Rastko Krošl, Žan Breljih Hatunič (fotografija z vaje)

Maša Grošelj, Urban Kuntarič (fotografija z vaje)

zapisalo (ali bolje rečeno: ne zapisalo) kot obdobje, ko se na gledališkem področju ne dogaja nič bistvenega: nekaj drobnih poskusov namreč ovira in zatre dunajska oblast v kombinaciji z radikalno germanizacijo na slovenskem območju.

Vse navedeno živahno dogajanje je torej Bratko Kreft v štiridesetih letih prejšnjega stoletja verno popisal in ustvaril izvorno komedijo, v kateri se Zoisovi preporoditelji, predvsem pa utemeljitelji slovenskega gledališča, pripravljajo na prvo (dobrodelno) uprizoritev prvega dramskega besedila v slovenskem jeziku. V dramaturškem smislu je vsekakor intrigantno opazovati sočen, živ jezik Slovence poznega 18. stoletja (in jezikovne poskuse in približke tujerodne gospode), a obenem tudi samo strukturo, lok besedila, karakterizacijo, ki kljub humorju ne zaide v nacionalistično enoplastnost dobrih domačinov in zlobnih tujcev: Kreft pri vsakem liku ustvarja prostor tako za temne plati kot tudi za dobre, up vzbujujoče lastnosti. Ena izmed bolj opaznih potez je zagotovo dokaj dolga igra v igri, ki nosi atmosfero (in past) hamletovske mišnice (kar je zanimivo, saj naj bi se tudi Linhart na Dunaju ukvarjal s prevedenimi deli Shakespeara, za svojo škotsko Miss Jenny Love pa naj bi celo izjavil, da je »črna kot Shakespeare«), in sicer predvsem zaradi kratkih, jedrnatih odzivov občinstva, vpetih med prizore (»nastope«), ki so v svoji duhovitosti absolutno poglavje zase. Kljub »Japlovim« sugestijam o neprimernosti vsebine (»... *To ni ta prava jegra, der gre samu za ene gmajn lubezenske norčije inu zuperniš tvo zuper žlahtnike. Al bi ne blo lepši nekej visoku miselniga, žlahtnu podvučniga, klasičniga, namejstu ene take sumlive glume?*«) in Grofovemu oporekanju jeziku predstave (»... *krajnšina, mon Dieu, ist aber Sprache des gemeinen Volkes*« z nadalje skrajno zabavno avtokomentatorsko didaskalijo »*Vsi ta pravi Krajnci so zlu užaleni.*«) pa je vsaj iz Kreftove komedije razbrati, da sta tako jezik kot vsebina ustrezna za odsko izvedbo predvsem zaradi deležnikov projekta, in to tako preprostežev kot tudi – ali pa predvsem! – noblese. Tipični komediografski prijemi situacijske komike, kot so zamenjava pisem, zmeda pri prepoznavanju ljudi (in posledičnem kuševanju) ter simpatično potencirane karakterne komike vodijo v prismuknjeno okolje, ki ga dodatno zaokrožata ponos, ljubosumje, samovšečnost in druga občutja in počutja, ki običajno tepejo ljudi po glavi (in po srcu). Bolj kot naša velika prva slovenska komedija postaja zabavno vse okrog nje, od osebnih dram in intimnosti do posega v družbo, kjer svečanost na odru generira hrup za odrom, ki marsikoga zmede, tudi

ribniškega župnika (na ilegalnem izhodu) Valentina Vodnika: »Zdej res ne vejm, al jegrajo komedijo kar dalej, al koku nej zastopim vse to!«

Kreft je torej zgodovino slovenstva izpisoval v času, ko sta se svet in družba na novo sestavljala v povojnem poskusu vstajenja iz travme; slovensko prebujensko sceno je ovil v plašč duhovite simpatije in prisrčnosti, v kateri lahko le z medsebojnim sodelovanjem, kolektivnim zavedanjem in kopico srečnih, prismuknjenih naključij nastane nekaj velikega. Z današnje perspektive besedilo ponuja nekaj tehtnih problemskih uprizoritvenih vprašanj: v duhu poskusov primika enakopravnosti in enakovrednosti spola predvsem tega, kako danes (kljub ali pa ravno zaradi časovne distance) uprizarjati nekatere problematične dele v povezavi z ženskimi liki, še posebej s »kraljico ženskiga spola« in naslovno junakinjo narodnoprebujenskega besedila Micko. »Perva hišna dekelca per baroni Zoisi«, ki (v pravzaprav dokaj sodobni maniri) poskuša krmiliti služ(a)b(ništvo) z učenjem za babico in za povrh še odnos s pretirano šegavim potencialnim soprogom Matičkom, vmes postane dežurna krivka za vso zmedo gospode, pa žrtev grofovega napada, čigar dejanje se na koncu ravno zaradi njenega nizkega stanu zvede na nekakšno anekdoto, navsezadnje pa se njena funkcija z napovedjo poroke usmeri predvsem v generator kranjskega rodu in up, da bo sama čim večkrat potrebovala babico (da se bo kranjski rod »pogmeral«) – revolucija in kritika se pogosto skrivata v najbolj hahljavih in židanih trenutkih. Kreftova komedija o kulturni dediščini prve slovenske komedije je sama postala kulturna dediščina, kar pa ne pomeni, da je le poučni material o kulturnem vrenju druge polovice 18. stoletja na Slovenskem ali pa zabavna polzgodovinsko–dokumentarna zgodbica o prismuknjenih Slovenceh v ponemčeni prestolnici. Veseloigro lahko preišljujemo predvsem z distanco že zdavnaj prebujenega naroda, ki se zaveda lastne majhnosti, vedno bolj pa tudi svoje unikatnosti, kar se še posebej realizira v polju (male) »šprahe«, ki jo v globalni shemi vsakdana preplavljajo večji in močnejši jeziki, s čimer pa besedilo posledično neobhodno spodbuja k premisleku in prevpraševanju temeljnih identitetnih in narodnostnih vrednot. Kljub šegavemu tonu je namreč neizpodbitno jasno, da gre preroditeljem v vsakem trenutku ustvarjanja, dela in pehanja v prvi vrsti za potrditev in veljavo narodovega jezika in ne za lastno korist ali slavo; v času individualizma in egoizma je to pomembno, z zgodovinskimi dejstvi podkrepljeno pa tudi realno sporočilo o pripadnosti

družbi, ki ima tako močan glas – in jezik –, kolikor je močan glas njenega najšibkejšega člana. Narodno prebujena zavest danes seveda ne more obstajati v taki obliki, kot je obstajala v času Linharta – ali kasneje Krefta –, vsekakor pa ostaja eden temeljnih gradnikov ne le jezika ali države, temveč naroda in posameznika v njem, česar se dandanes vse premalo zavedamo. Kot v znamenitem monologu Krajnskih komedijantov zaokroži baron Zois: »Kader sim s svojimi krajnskimi perjatli skupej stopil, je zmiram nekaj ratalu«; naj tako tudi pri novi uprizoritvi v obilici smeha in zabave – kot Slovincem pritiče – torej »rata« vsaj premislek ali ideja o ponosu na naš jezik in prednike, ki so se borili za našo kompleksno, a neskončno zanimivo špraho in s tem ponosno in zavedno gradili narod in skupnost. Kakorkoli je ta misel že prepogosto ponovljena, pa naj ob koncu (branja in/ali ogleda) vendarle velja: *za krajnšino se spleča živeti, delati inu tudi terpeti.*

Barbara Medvešček, Rastko Krošl, Andrej Murenc, Tanja Potočnik, Žan Brelih Hatunič, Renato Jenček, Maša Grošelj, Urban Kunatrič (fotografija z vaje)

Ponovno v SLG Celje

Diego de Brea

režiser, scenograf in oblikovalec svetlobe

Foto Peter Uhan

Diego de Brea (1969) je dramski in operni režiser, ki režira v repertoarnih in neinstitucionalnih gledališčih po Sloveniji in v tujini. Študiral je primerjalno književnost in umetnostno zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Leta 1995 se je vpisal na študij gledališke režije na AGRFT in 1999 diplomiral s predstavo *Obločnica, ki se rojeva* Ivana Mraka. Zanj je prejel nagrado na mednarodnem študentskem gledališkem festivalu v Brnu. Deluje kot svobodni umetnik, med letoma 2013 in 2015 je bil umetniški vodja Drame SNG Maribor.

Njegove uprizoritve so gostovale na prestižnih festivalih doma in po svetu, za svoje delo je prejel številne ugledne nagrade (nagrada na mednarodnem gledališkem festivalu študentske produkcije v Brnu, zlata ptica, posebne nagrade Borštnikovega srečanja, dve nagradi za estetski preboj na Borštnikovem srečanju, nagrada na mednarodnem ambientalnem gledališkem festivalu Trvdjava teatar v Srbiji, prejel je naziv žlahtni režiser in njegova uprizoritev je postala žlahtna komedija po izboru strokovne žirije in žlahtna komedija po izboru občinstva na Dnevih komedij, nagrada revije Tmača art na Festivalu MES v Sarajevu,

nagrada ardalion za avtentičen gledališki izraz na 16. Jugoslovanskem gledališkem festivalu v Užicu, slovaška gledališka nagrada dosky, nagrado za najboljšo uprizoritev na 7. festivalu mediteranskega gledališča Purgatorije 2012 ...).

Njegovo režijsko delo se prepleta z dramaturško analitičnostjo in jasno začrtanim vodenjem igralcev, celoten ustvarjalni proces pa je neločljivo vpet v njegovo estetizirano vizualno in glasbeno vizijo uprizoritve. Zanima ga razkorak med željo in njeno uresničitvijo, med sanjami in resničnostjo, med svobodo in ujetostjo. Zanj je gledališče svet, ki bi si ga ljudje zaželeli, svet, v katerega bi radi vstopili, svet, ki bi v njihovo življenje prinesel tisto, kar jim v vsakdanjiku manjka. Prepričan je, da gledališče ni zrcalo sveta, ampak nosilec oziroma prinašalec drugosti, zato razpolaga z izjemno močno iluzijo.

Z režijo komedije *Krajnski komedijanti* se v Slovensko ljudsko gledališče vrača po šestnajstih letih, ko je v sezoni 2008/09 na oder postavil *Lorcovo Hišo Bernarde Alba*, pred tem pa v sezoni 2003/04 Ionescovi absurdni enodejanki *Jacques ali podrejenost in Prihodnost je v jajcih ali Kaj vse je treba za en svet*.

Prvič v SLG Celje

Joži Šalej avtor glasbe

Osebni arhiv

Joži Šalej (1972) se je rodil v Slovenj Gradcu. Otroštvo je preživel v Velenju, kjer je tudi obiskoval gimnazijo in glasbeno šolo. Po vpisu na Akademijo za glasbo v Ljubljani je ob študiju 10 let pel pri Ljubljanskih madrigalistih, kmalu pa je postal korepetitor-pianist za gledališko petje na AGRFT, kjer se je seznanil in navdušil nad gledališkim ustvarjanjem. Tam sta s profesorjem Prinčičem postavila kar nekaj študentskih produkcij mjuziklov. Kot korepetitor, glasbenik in tudi kot glasbeni vodja je sodeloval v MGL, kjer so uprizorili več svetovno znanih mjuziklov.

V Slovenskem mladinskem gledališču je igral v predstavah *Marat-Sade* in *Ljubezen na smrt* v režiji Matjaža Pograjca, z igralko Janjo Majzelj in z ostalimi glasbeniki pa v kabaretni predstavi *Krizantema na klavirju* s šansoni Svetlane Makarovič.

V SNG Drama Ljubljana je sodeloval z režiserjem Diegom de Breo, in sicer je igral klavir v živo v veliki uspešnici *Ko sem bil mrtev* z neponovljivim Jernejem Šugmanom, ki je doživela več kot 200 ponovitev. Trenutno pa še igra v predstavi *Veliki diktator*, prav tako v režiji Diega de Bree.

Njegova prva profesionalna predstava *Lalanit* avtorice in igralko lune Ornik, ki je bila premierno uprizorjena leta 2000 v LGL, je še vedno živa, prav tako pa že 20 let živi tudi predstava *Piaf Edith Piaf*, v kateri s klavirjem spremlja odlično Vesno Pernarčič. V LGL je kot avtor in glasbenik sodeloval v predstavah Jake Ivanca in Braneta Vižintina. Zadnjih nekaj let veliko sodeluje z režiserko Ivano Djilas, ki goji glasbeno gledališče, predvsem v SNG Nova Gorica (*Peter Kušter*, *Božična pesem*, *Čriček in samotni občutek*, *Mnogo hrupa za nič*).

Ob delovanju v gledališču kot pianist deluje še s Svetlano Makarovič in njenimi šansonjerji, z Nano Milčinski in drugimi. Je član zasedbe *Uršula Ramoveš* in *Fantje z Jazbecove grape*, s katero so posneli pet plošč. Trenutno je član glasbene zasedbe projekta (*N*)ORKESTER z Jeleno Ždrale, Boštjanom Gombačem, Blažem Celarcem in Ninom de Glerio, kjer na duhovit in sproščen način predstavljajo svetovno klasično glasbeno zapuščino.

Simona Toš

kostumografka

Foto Sandra Požun

Simona Toš (1982) je diplomirala na Naravoslovnotehniški fakulteti, na Oddelku za tekstilstvo, grafiko in oblikovanje, smer konfekcijski inženir. Že v času študija se je zaposlila v SNG Maribor, na oddelku za krojenje ženskih kostumov za opero, dramo in balet, kjer je nadgradila svoja znanja, spoznanja in spretnosti.

Z leti delovnih izkušenj je napredovala, dobila zaupanje, nadrejeni so v njej prepoznali nekoga, na katerega se lahko zanesejo, verjamejo, da je sposobna uspešno izpeljati različne projekte. Vodstvo SNG Maribor ji je zato vedno bolj pogosto zaupalo mesto asistentke kostumografke ali

kostumografa za opero, dramo in balet. Je vodja delavnice za ženske kostume v SNG Maribor, v njeni ekipi je še pet šivilj, ki skrbno, strokovno, z vso vnemo in predanostjo šivajo kostume za vsako predstavo. V SNG Maribor je pri več projektih sodelovala kot kostumografka oziroma asistentka kostumografke ali kostumografa. Od leta 2007 sodeluje pri izdelavi vseh kostumov, za opero, dramo in balet SNG Maribor.

V prostem času kroji in izdeluje kostume tudi za druge institucije (glasbeno-baletne šole, grajske stilske kostume, plesne šole ter za Zdravstveni dom Adolfa Drolca v Mariboru).

Žan Brelih Hatunić, Andrej Murenc (fotografija z vaje)

Nagrade

Živa Bizovičar Nik Žnidaršič

Borštnikova nagrada

za avtorstvo koncepta / dramatisacijo uprizoritve *Juriš*

Foto Jaka Babnik

Živa Bizovičar in Nik Žnidaršič sta na 59. Festivalu Borštnikovo srečanje prejela Borštnikovo nagrado za avtorski koncept in priredbo uprizoritvenega besedila za predstavo *Juriš*.

Z rekonstrukcijo možnega sosledja zgodovinskih dogodkov sta avtorja Živa Bizovičar in Nik Žnidaršič izpeljala poglobljeno raziskovanje dokumentarnega gradiva. Iz praviloma skopih in med seboj ne vselej povezanih dejstev sta zgradila eno izmed množice mogočih zgodb, ne da bi se pretvarjala, da ponujata končne odgovore na vse slepe pege nacionalne zgodovine ali pa celo edino resnico. Takšen pristop k občutljivi temi iz polpretekle zgodovine je pustil prostor za subtilno umetniško interpretacijo, utemeljeno na intimnih usodah dveh izjemnih pesniških osebnosti v zapletenem družbenem, zgodovinskem in političnem kontekstu.

Paradiž

Nagrada za najboljšo predstavo v celoti

na 48. Dnevih satire Fadila Hadžića

Foto Uroš Hočevar

Velika nagrada Večernjega lista za najboljšo predstavo v celoti je bila podeljena predstavi *Paradiž* Mattea Spiazija v režiji Mattea Spiazija in izvedbi Slovenskega ljudskega gledališča Celje na 48. Dnevih satire Fadila Hadžića v Satiričnem gledališču Kerempuh v Zagrebu.

Goreč problem današnjega časa je odnos do starosti, še posebej skrb za starejše in nemočne. Na koncu življenja večinoma ostanemo sami, z naših teles in obrazov pa je mogoče razbrati življenje, ki smo ga živeli. Igralci so, potopljeni v vsakdanje življenje v domu za starejše in nemočne, z izjemno spretno in zahtevno nebesedno igro z maskami z omejenim vidnim poljem prikazali izsek, ki nas je soočil z okostenelostjo navad in rutin, z družinskimi izgubami in intrigami, brezčutnostjo in pohlepnostjo dedičev, ravnodušno skrbnostjo medicinskega osebja, drobnimi značajskimi slabostmi, a tudi medsebojnim sočutjem, razumevanjem in podporo. Predstava nas spodbuja k introspekciji, k razmišljanju o tistih, od katerih smo se oddaljili, o dejstvih, pred katerimi pogosto bežimo in se jih bojimo, in smeh nas pripelje do solz, v katerih se začnemo zavedati pomanjkanja empatije in lastne minljivosti. Natančno značajsko niansirana igralska igra celotnega ansambla, besede skozi obraze mask in sugestivna glasba občinstvo potopijo v katarzično gledališko izkušnjo.

Alessandra Faienza

Posebna nagrada za posebni dosežek

za oblikovanje in izdelavo mask v predstavi *Paradiž* na 48. Dnevih satire Fadila Hadžića

Osebni arhiv

Alessandra Faienza je bila podeljena posebna nagrada za posebni dosežek za oblikovanje in izdelavo mask v predstavi *Paradiž* Mattea Spiazija v režiji Mattea Spiazija in izvedbi Slovenskega ljudskega gledališča Celje na 48. Dnevih satire Fadila Hadžića v Satiričnem gledališču Kerempuh v Zagrebu.

Na obrazu se vidi odtis življenja, odtis sveta, ki nas je oblikoval, naša intimna zgodovina, preživete bolečine, muhavosti, veselja, nezaupanje, nečimrnost, bolezni, odnosi z drugimi, vse, čemur smo bili priča. Natančnost oblikovanja nepremične maske, ki jo bo igralec nosil v predstavi, zahteva natančno poznavanje človeških značajev in duš, vtisnjenih v gube na obrazu

Alessandra Faienza je izjemno spretno in filigransko oživila krajine obrazov dvanajstih značajev. Njene maske ne skrivajo, ampak razkrivajo in postanejo izhodišče za delo na predstavi, pa tudi nekakšno besedilo predstave, ki občinstvu omogoča prepoznavanje in sočutje skozi smeh in solze.

Branko Završan

Večerova nagrada

za igralske dosežke v sezoni 2023/24

Večerovo nagrado za igralske dosežke v sezoni 2023/24 prejme Branko Završan za več vlog v uprizoritvah *Druga preteklost*, *Paradiž*, *Pet kraljev: K psihopatologiji neke monarhije* in *3ja!*.

Lansko sezono smo v gledališče vstopili skozi razstavo Gledališče Möderndorfer in Vinkove besede: »Naj bo gledališka estetika še tako avantgardna, retrogardna, mehanična, koreografska, neverbalna, postmodernistična, kakršnakoli že ... vsemu navkljub vedno stoji na odru človek. Smrten človek. Bitje, ki utripa in mineva prav tisti hip, ko ga gledamo. Na odru vedno gledamo Človeka – Igralca, ki nam pripoveduje, ki se nam razdaja s takšno zaresnostjo, da je zaresnejši in prepričljivejši od življenja.«

Na odru tako vidimo moškega v nemški uniformi, ki moleduje za ljubezen svojega nadrejenega; gledamo nemega starca s pasjim povodcem, ki skrbno pripravi hrano za psa, čeprav ga že dolgo ni več z njim; slišimo harmoniko in zabavljača in rezonerja družbe, ki z raskavim glasom kriči: »Jaz sem Hamlet komedije, ne veš ti tega? Jaz sem zadnji humanist v tej tragikomediji samih psihopatov«; potem spet zaslišimo harmoniko, ki nas pričaka pred gledališčem in kasneje izstopi v jecljajočega Menelaja, ko na Prešernovi ulici pod balkonom Muzeja novejšo zgodovino Celje za-za-za-zahteva svojo Heleno.

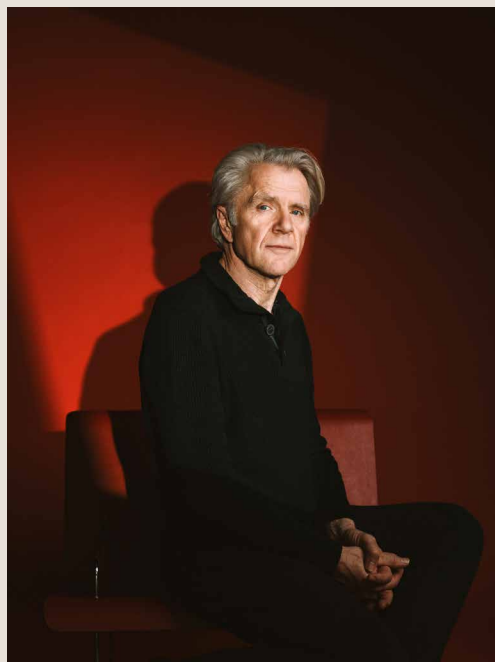

Foto Peter Giordani

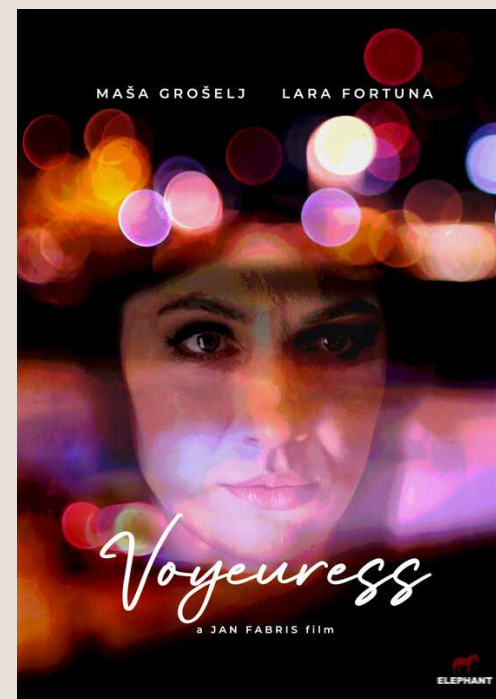
Človek – Igralec, skozi katerega se valijo zgodbe pretekle, v vse smeri presežne sezone, z drugačnimi, svežimi, zahtevnimi uprizoritvami, je Branko Završan. Spremljamo ga lahko skozi osem in več igralskih vlog v štirih predstavah. Branko, torej, ne zgolj zaradi izjemne igralske kondicije, koncentracije, gledališke predanosti, ki jo izkazuje, pač pa tudi in predvsem zaradi lastnega igralskega creda, ki gledalcem vselej omogoči, da s prefinjeno, humorno (ali pretresljivo) distanco pogledamo na gledališče in življenje nasploh.

Strokovno komisijo so sestavljali Nuša Komplet Peperko (predsednica), Petra Vidali in Primož Ekart.

Maša Grošelj

Nagrada DMOFF za najboljšo igralko

za vlogo Lane v filmu *Voajerka*

Maša Grošelj je na festivalu DMOFF (Direct Monthly Online Film Festival, avgust 2024) prejela nagrado za najboljšo igralko za vlogo Lane v kratkem filmu *Voajerka* v režiji Jana Fabrisa v produkciji Elephant Art Film Production.

Adijo, Lujo!

Foto Damjan Švarc

Kot da je nekaj hladnega zavelo po ulici mimo mojega okna, ko sem otrpnila ob vesti, da je Lujo za vedno odšel. Zadnja leta sem ga skoraj vsak dan videvala, kako se je z ženo Miko sprehajal mimo hiše, v kateri živim, in počasi korakal v mesto.

Ko nekoga neizprosno ni več, se zaveš, kako ti je bil v resnici blizu. Lujo je bil del generacije, ki je živela in delovala v celjskem gledališču in v mestu Celje. Poznal je nas, Celjane, prepričana sem, bolj, kot smo v resnici mi poznali njega. Nemogoče je naštet, kaj vse mu je uspelo narediti v gledališču. Kdaj je bil najbolj svoj – kot dramski igralec, kot upravnik gledališča ali kot viden in pomemben Celjan.

Mnoga leta sva preživela na gledaliških odrih. Na gostovanjih, ko smo se utrujeni ponoči vračali domov, pa je Lujo bleknil kakšno svojo duhovitost in smo se vsi v avtobusu, s šoferjem vred, glasno nasmejali. Ko sem prejela Boršnikov prstan, mi je po naslednji predstavi prinesel na oder ogromen prelep šopek rož in že iz zaodrja kričal, »Ne se bat, ne se bat, ne bom govoru, sam' rože ti bom dau«.

Znal je biti prostodušno neposreden tudi na svoj račun. V spominu ohranjam mnogo zgodb, mnogo doživetij. Namenoma lepih in smešnih. Ene izginjajo v pozabi, druge ostajajo, mogoče malo zamegljene. Pomislila sem, da bi Lujo, če bi ga vprašala, točno vedel, kdo in kdaj.

Ko je postal upravnik gledališča, sem šla v njegovo pisarno le, če je bilo nujno potrebno. Raje sva se pogovorila kar tako mimogrede na stopnicah. Niso bila vedno lahka ta leta. Ob žalostnem in neizprosno dogodku v trenutku preletiš desetletja soustvarjanja, spominov, težkih časov, hudih preizkušenj, zamer, po drugi strani pa lepega prijateljstva.

Utrudi se srce, utruji se korak. Usta onemijo, utrujene oči se zaprejo. Ohranjam te v spominu kot hodca skozi življenje, pa čeprav v zadnjem času samo še do bližnje kavarne v mestu na kavo in kozarec vina.

Vsi hodimo. Vsak po svoji poti, vsak s svojim prepričanjem, vsak s svojo ljubeznijo, vsak s svojo osamljenostjo. Adijo, Lujo!

– Anica Kumer, dramska igralka

Hommage à Borut Alujevič

Shakespeare pravi, da je ves svet oder, mi, ljudje, pa smo le igralci. Vloge si težko izbiramo sami, velikokrat so nam kar dane, vsiljene, včasih pa nas življenje obdaruje z naklonjenostjo in režijo svojih odločitev lahko vzamemo v svoje roke in odigramo delček igre, ki se ji pravi življenje.

Borut Alujevič je imel srečo v svojem življenju. Dano mu je bilo postati dramski igralec in se na odru preleviti v osebo in usode junakov, ki niso bili on. Lujo (kot smo mu rekli prijatelji) ni bil nikdar ne knez ne kralj, vendar je čudovito pristno zaigral Hermana Celjskega. Znal je biti odličen, pa tudi kdaj mrk, a je občinstvo znal od vseh najbolj nasmejati.

Iz Ljubljane je prišel v Celje zaradi ljubezni in ljubezni – ene osebne, druge profesionalne. Celjani smo bili ponosni nanj, saj je izbral še eno vlogo in nadvse uspešno prevzel vajeti upravnika celjskega gledališča, ki je v njegovem času doseglo velike uspehe. V njegovem mandatu so se začeli Dnevi komedije, katerih zaščitni znak je bil od nastanka festivala prav Borut Alujevič, s pozornim sprejemanjem in pozdravljanjem občinstva, vedno originalnem najavljanju predstave in vsakovečerni objavi komedijanta večera. Imel sem to čast, da me je povabil k sodelovanju in postal sem prvi predsednik strokovne komisije festivala, ki je podeljevala žlahtne nazive. V komisiji sem na njegovo željo sodeloval še večkrat.

Kandidiral je tudi za župana, a k sreči te vloge ni odigral, saj ga je gledališče bolj potrebovalo.

Najino prvo srečanje gre daleč nazaj, v moja gimnazijska leta. Jaz sem se sicer učil ruščino, ampak takrat smo morali vsi gimnazijci v gledališče, kjer je popoldanski razred pripravil predstavo v francoščini Smešne precioze (Molière), v kateri je igral pomembno vlogo Borut Alujevič, sicer profesionalni igralec v celjskem teatru. Njegova igra, smisel za komedijo in odlična francoska izgovarjava je izstopala in mogoče je celo malce kriv, da sem šel po končani gimnaziji študirat francoščino.

Kasneje, po letu 1973, smo se srečevali v drugačnih vlogah. Kot profesor sem pripravil recital Je suis comme je suis, vadili smo na gledališkem odru in mimo je prišel Borut s kolegi, pokukal v dvorano, slišal francoske melodije in poezijo in rekel: »Oh là

là, spet je francoščina v Celju, boste kaj ustvarili??« To je bil en zametek, bežno srečanje mladega profesorja z mladim dramskim igralcem, ki pa sta se kasneje srečevala v novih vlogah. Katja Alujevič, hči, in Miha Alujevič, sin, sta oba hodila na I. gimnazijo in se učila francoščino. Gotovo bi on sam v zvezi s tem povedal neko zgodbo, ki me še zdaj nasmeji – Lujo je vedno trdil, da se je najbolj začel znova učiti francosko slovnico in vokabular takrat, ko je imel Miha popravni izpit iz francoščine. Ampak to je pomagalo, da je potem Miha igral eno krasno vlogo v francoski predstavi in tudi vstopil v svet francoskega šansona, v katerem še zdaj blesti. Katja je tudi pela v recitalu En chantant, v katerem je prvič zablestela Andreja Zakonjšek, takrat – davnega leta 1986 – smo z Lujotom že začeli profesionalno sodelovati. Ko smo v okviru francoskega gledališkega krožka I. gimnazije pripravljali dramatisacijo *Malega princa*, smo se obrnili nanj, da bi nam pomagal z nasveti pri igri in režiji, po tem ko smo že izpilili francosko izgovarjavo in melodijo. To se je zgodilo še večkrat. Z recitaloma *En chantant* in *Les uns et les autres* ter Ionescovo igro *La leçon* smo z velikim uspehom gostovali v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu in vedno nas je spremljal Lujo, da ni bilo treme pred temi profesionalnimi odri. Z *Učno uro*, v kateri je igral njegov sin Miha vlogo profesorja, Tina Gorenjak v vlogi dijakinje, sodelovali sta še Greta Jenček in Manica Janežič, smo gostovali tudi v Franciji, kamor pa Lujo zaradi obveznosti ni mogel iti. Spremljal pa nas je na gostovanju na festivalu mladih frankofonskih gledališč na Madžarskem, z Ionescovo *Exercices de prononciation*. Nekaj let kasneje je režiral še eno postavitev *Učne ure*, v kateri sta igrala Neja Petek in Sebastian Vovk, tokrat pod mentorstvom profesorice Carmen Deržek.

Ko sem s I. gimnazije šel na novo delovno mesto višjega svetovalca za francoščino pri Zavodu RS za šolstvo, sem leta 1998 prišel na zamisel, da bi v Celju organizirali frankofonske dneve, v sodelovanju in soorganizaciji s I. gimnazijo v Celju, kjer je še naprej učila francoščino prof. Carmen Deržek, z Mestno občino Celje in s francosko ambasado, potem ko sem za pobudo takoj dobil podporo in pomoč upravnika celjskega gledališča g. Boruta Alujeviča. Na razpolago je dal ne samo oder in dvorano, praktično ves teater in rekvizite, predvsem pa sebe. Kot velik frankofon in frankofil je kot upravnik sprejemal goste (velikokrat je omenil, da v Celju še nikoli ni bilo toliko tujih ambasadorjev kot na Frankofonskem dnevu), zraven pa je bil kot igralec svetovalec mladim pri premagovanju treme, prelevil se je tudi v odrskega delavca, ki je prenašal rekvizite. Mi trije – Lujo, Carmen in moja malenkost – pa smo postali neutrudljiv prijateljski trio, ustvarjalni

tim, duša in srce frankofonskih dni. Celjsko gledališče je bilo vrsto let polno dijakov iz vse Slovenije, ki so prihajali pogledat in poslušat, kaj so v francoščini ustvarili gledališki krožki na gimnazijah, pa tudi na osnovnih šolah in fakulteti, včasih so bili med nastopajočimi tudi dijaki iz Francije. Brez Boruta Alujeviča tega pomembnega tradicionalnega dogodka, pravega državnega in mednarodnega projekta, v takšni obliki, kot je takrat bil, v Celju zagotovo ne bi bilo.

Svoj občutek za delo z mladimi, svojo ljubezen do francoščine in svoj odnos do prijateljev je predvsem dokazal z režijskimi nasveti pri francoskih gledaliških predstavah in recitacijsko-glasbeno-plesnih šansonskih večerih, ki sva jih s soprogo Carmen ustvarjala z dijaki I. gimnazije v Celju. Sodelovanje z Lujotom je bilo za dijake in naju dva izredno prijetno, bogato, poučno, koristno in svetovljansko, za kar sva mu bila oba zelo hvaležna. Ni čudno, da so te predstave doživljale navdušenje na gostovanjih doma in v tujini, mnogi izmed nastopajočih pa so pristali v umetniških ali »francoskih« vodah. Zelo smo bili veseli, da je tudi Francija spoznala njegove zasluge za širjenje francoske kulture in mu, na mojo pobudo, podelila državno odlikovanje Chevalier des Palmes académiques, postal je Vitez akademskih palm.

Ampak – svet se spreminja. Stvari v njem se spreminjajo. Prijatelji odhajajo. Le življenje se za nikogar ne ustavi. Vrzeli ostajajo.

Nič več ne bo takšnih Dnevov komedije, kot smo jih poznali z upravnikom Borutom Alujevičem. Nič več ne bomo ustvarili takšnih francoskih večerov in takšnih frankofonskih dni, nič več ne bomo pokramljali z njim, pa z Janezom Bermežem in Mirom Podjedom, po premierah. Nič več se ne bomo poveselili ob njunih jubilejih z Miko in jubilejih naših skupnih prijateljev, ko je odzvanjal njegov *O sole mio*. Nikdar več ne bom slišal njegove nostalgичno-humorne izvedbe *Maintenant je sais* v francoščini in lastni slovenski prepesnitvi, ki mi jo je zapel na koncertu *C'est ma vie* ob moji šestdesetletnici. In nič več ne bomo skupaj nazdravljali mlademu francoskemu vinu, ko je z njegovim prodornim glasom zadonela francoska himna na tradicionalnem večeru v celjski gostilni Matjaž, potem ko je slavnostno odprl sod *beaujolais nouveau*.

Nekdo je rekel: »L'oeuvre et le temps ont beau être passés, mais l'esprit dans lequel ces œuvres ont été réalisées continuent de vivre.« Čas in delo, ki smo ga opravili, sta lahko že zdavnaj za nami, ampak duh, esprit, v katerem smo to delo skupaj opravili, živi še naprej.

Pa vendar – pride trenutek, ko besede izgubijo moč in ko le še tišina zna nemo pripovedovati svojo zgodbo o neskončnosti hvaležnih spominov.

— prof. Slavko Deržek

Celje, septembra 2024

In memoriam

Borut Alujevič

(6. maj 1942—25. junij 2024)

Član igralskega ansambla SLG Celje
od 15. 1. 1966 do 16. 3. 1986

V. d. upravnika SLG Celje
od 17. 3. 1986 do 31. 12. 1986

Upravnik SLG Celje
od 1. 1. 1987 do upokojitve 31. 8. 2007

Borut Alujevič – Lujot se je pridružil igralskemu ansamblu SLG Celje 15. 1. 1966, 17. 3. 1986 pa je po dvajsetih letih igranja postal upravnik gledališča, kar je ostal vse do upokojitve 31. 8. 2007.

Borut Alujevič je bil rojen 16. maja 1942 v Ljubljani. Kot dramski igravec je diplomiral na AGRFT v Ljubljani leta 1965 v letniku Mire Danilove. Že leto kasneje se je kot igravec zaposlil v SLG Celje. Čeprav se je v igralskih vlogah predstavljal občinstvu predvsem v zgodnejšem obdobju in je bil kot upravnik redek gost na odrskih deskah, je na odru celjskega gledališča ustvaril več kot sto deset vlog. Sodeloval je z različnimi umetniškimi vodji, z Andrejem Hiengom, Blažem Lukanom, Marinko Poštrak, Primožem Beblerjem, Matijem Logarjem, Stanetom Potiskom in Tino Kosi in skupaj z njimi skrbel za razvoj celjskega gledališča do leta 2007, ko se je upokojil. Leta 1992 je s tedanjim umetniškim vodjem Blažem Lukanom podprl idejo dramskega igralca Marjana Bačka o ustanovitvi festivala Dnevi komedije, ki je postal eden osrednjih slovenskih gledaliških festivalov.

Med letoma 1989 in 2006 je bil svetnik v Mestni občini Celje. Leta 2002 je prejel srebrni grb Mestne občine Celje, leto pozneje pa še naziv vitez reda akademskih palm Republike Francije.

Vloge v SLG Celje

Sezona 1965/66

- Ted (*Zasebno uho* Peter Shaffer)

Sezona 1966/67

- Fran Kadivec (*Za narodov blagor* Ivan Cankar)
- Soproj (*Rašomon* Fay Kanin in Michael Kanin)
- D'Artagnan (*Trije mušketirji* Alexandre Dumas)
- Član mešanega zbora Nezadovoljni Kranjci (*Beseda ni konj* Žarko Petan)
- Mesenio (*Dvojčka* Titus Makcius Plautus)
- Pekovski mojster (*Celjski grofje* Bratko Kreft)

Sezona 1967/68

- Krčmar (*Hlapci* Ivan Cankar)
- Mladi Procházka (*Švejk v drugi svetovni vojni* Bertolt Brecht)
- Kuhar (*Trnuljčica* Saša Škufca)
- Grof pl. Albafiorita (*Krčmarica* Carlo Goldoni)
- Tebanski starešina (*Kralj Oidipus* Sofokles)
- Dulac (*Evrídika* Jean Anouilh)

Sezona 1968/69

- Prolog in Kancone (*Mandragola* Niccolò Machiavelli)
- Minister Debelin (*Čarobna piščalka* Franjo Roš)
- Murray (*Zares čuden par* Neil Simon)
- Sir John Falstaff (*Vesele Windsorčanke* William Shakespeare)

Sezona 1969/70

- Matevžek, Benjamin (*Deseti brat* Josip Jurčič)
- Miličnik (*Nepokopani mrtveci* Jean Paul Sartre)
- Dvorni maršal (*Pepelka* Janez Žmavc)
- Paul Bratter (*Bosa v parku* Neil Simon)
- Stražar (*Veronika Deseniška* Oton Župančič)

Fran Kadivec v *Za narodov blagor* Ivana Cankarja, sezona 1966/67 (foto Viktor Berk, SI_ZAC_0900)

Murray v *Zares čuden par* Neila Simona, sezona 1968/69 (foto Viktor Berk)

Sir John Falstaff v *Veselih Windsorčankah* Williama Shakespeara, sezona 1968/69 (SI_ZAC_0900_016_00188_003)

Nevedni kmet v *Celjskem grofu na žrebcu* Frančka Rudolfa, sezona 1973/74 (SI_ZAC_0900_016_00224_001)

Sezona 1970/71

- Züst (*Goethe* Egon Friedell, Alfred Polgar)
- Monkof (*Županova Micka* Anton Tomaž Linhart)
- Poveljnik (*Sekira* Janez Žmavc)
- Državni svetnik (*Leonce in Lena* Georg Büchner)
- Filolahes (*Mostellaria ali Hišni strah* Titus Maccius Plautus)

Sezona 1971/72

- Skušnjavec in Vitez (*Umor v katedrali* Eliot Thomas Stearns)
- Norec (*Norci* Dušan Jovanović)
- Šlak (*Domača naloga na potepu* Janez Žmavc)
- Cherubin (*Figaro se ločuje* Ödön von Horváth)
- Vojak, Stražar, Spremstvo
(*Življenje je sen* Pedro Calderón de la Barca)
- Spitignev (*Tugomer* Fran Levstik)

Koviel v *Žlahtnem meščanu* Molièra, sezona 1981/82 (foto Viktor Berk, SI ZAC 0900)

Sezona 1972/73

- Astrov, Ilja Iljič (*Stalinovi zdravniki* Miloš Mikeln)
- Angel, Robin (*Tragedija o doktorju Faustu* Christopher Marlowe)
- Vernik (*Romantične duše* Ivan Cankar)
- Smuk Klobuk (*Figole fagole* Leopold Suhadolčan)
- Cyprian (*Ivona, princesa Burgundije* Witold Gombrowicz)
- Hajmon (*Antigona* Sofoklej)

Sezona 1973/74

- Kratos (*Prometej ali Tema v zenici sonca* Venio Taufer)
- Tabor in Kronika (*Za staro pravdo*)
- Porfirij (*Kralj Malhus* Ervin Fritz)
- Vojak, Nevedni kmet (*Celjski grof na žrebcu ali Legenda o strukturi* Franček Rudolf)

Sezona 1974/75

- Pavliha (*Pavliha in malo čez les* Janez Žmavc)
- Cotice (*Ubu kralj ali Poljaki* Alfred Jarry)
- Policijski komisar (*Kralj Matjaž* Ferdo Kozak)

Sezona 1975/76

- Kerubin (*Zojkino stanovanje* Mihail Afanasjevič Bulgakov)
- Odgovorni urednik (*Igrajte tumor v glavi in onesnaženje zraka* Dušan Jovanović)
- Tebaldeo (*Lorenzaccio* Alfred de Musset)
- Cerkovnik (*Pohujšanje v dolini šentflorjanski* Ivan Cankar)
- Vitez, Hlapec (*Gospod s Preseka* Fran Škofic)

Sezona 1976/77

- Thomas Putnam (*Salemske čarovnice* Arthur Miller)
- Fant (*Zlati časi, lepi kras* Pavel Lužan)
- Advokat (*Gospodar Puntila in njegov hlapec Matti* Bertolt Brecht)

Sezona 1977/78

- Komar (*Oskubite jastreba* Tone Partljič)
- Tajnik ambasade, Spoletta, Spremljevalec (*Tosca* Vjeran Zuppa)
- Vojak (*Kurbe* Feđa Šehović)

Sezona 1978/79

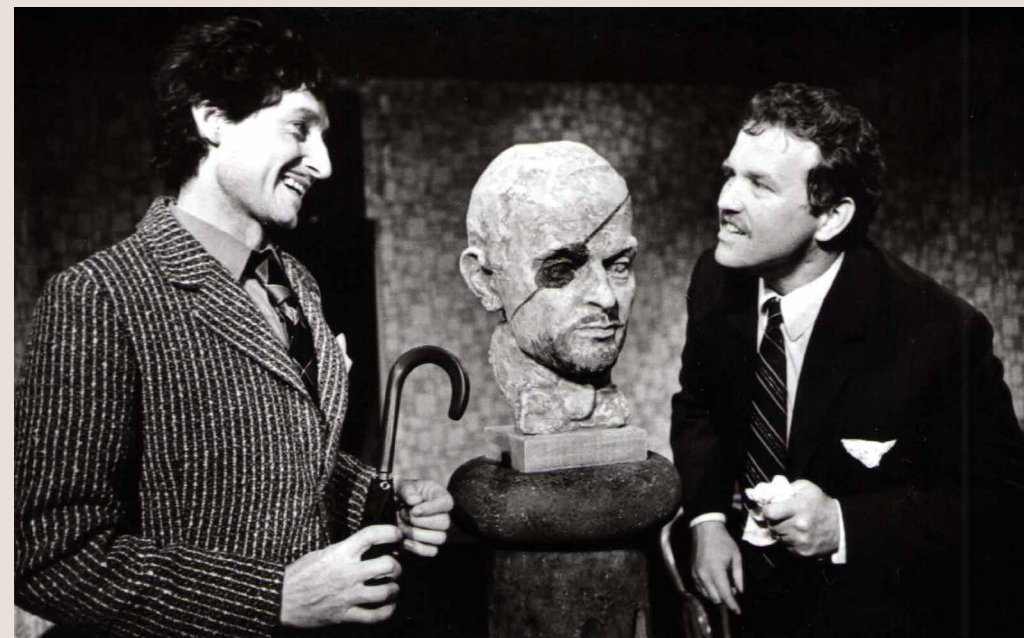
- Mož v uniformi, Mož s televizije, Miličnik, General (*Žmurkovi otroci* Rainer Hachfeld)
- Aleksej Dmitrijevič Starikov (*Ženitev* Nikolaj Vasiljevič Gogolj)
- Adam Fowle, Bradshaw, Pomočnik, Lord Cheiny, Brodnik, Richard Reede, Fevershamski župan (*Mojster Arden*)

Sezona 1979/80

- Pavliha (*Pavliha in malo čez les* Janez Žmavc)
- Študent (*Lepa Vida* Ivan Cankar)
- Wardorf (*Play Linhart 1780 – 1789* Andrej Inkret)

Sezona 1980/81

- Vojak (*Bahkantke* Evripid)
- Sekretar (*Prevzgoja srca* Dušan Jovanović)
- Rozenkranc (*Hamlet* William Shakespeare)

Murina v Slavnostni večerji v pogrebnem podjetju Iva Brešana, sezona 1984/85 (SI_ZAC_0900_016_00297_002)

Sezona 1981/82

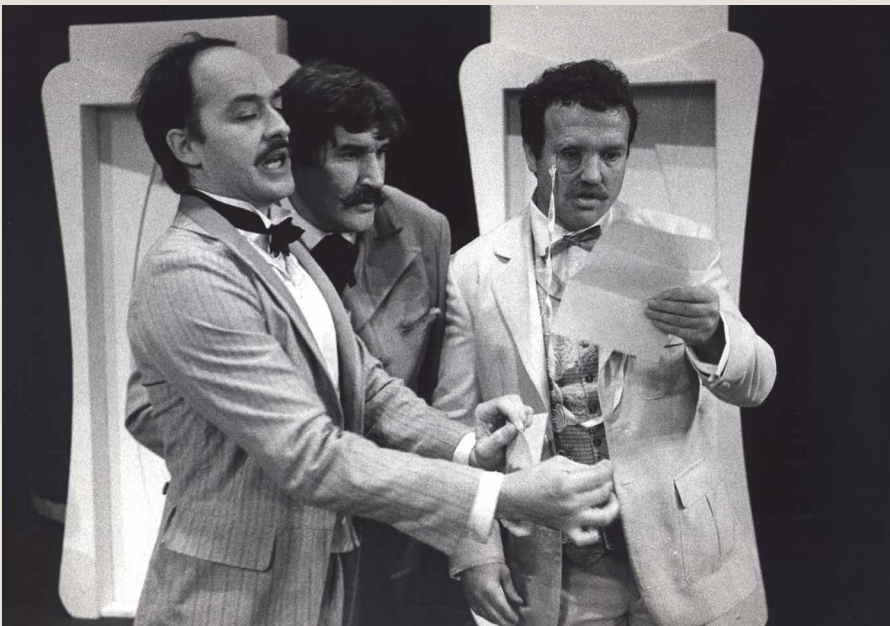
- Medved (*Polka* Milan Kleč)
- Kovič (*Žlahtni meščan* Molière)
- Kralj Matjaž (*Kralj Matjaž, kako se imaš?* Alenka Goljevšček)
- Mladi pridanič (*Jakob in njegov gospodar* Milan Kundera)

Sezona 1982/83

- Venticella (*Amadeus* Peter Shaffer)
- Angele (*Let na mestu* Goran Stefanovski)
- Puklasti Miha (*Srečanje na Osojah* Alenka Goljevšček)
- Komercialni direktor (*MOR. POL. KVALIF. TOV. Gubca* Miloš Mikeln)

Sezona 1983/84

- Stražnik (*Profesor Modrinjak* Norman Hunter, Aleksander Zorn)
- Gnaton (*Evnuh Terencij Afričan* Publij)
- Zdenek Mašat (*Obvestilo* Václav Havel)
- Don Cesar de Bazan (*Ruy Blas* Victor Hugo)

Turnel v Bolhi v ušesu Georgesa Feydeauja, sezona 1985/86 (SI_ZAC_0900_016_00024_002)

Ornifle v Ornifle ali Sapica Jeana Anouilha, sezona 1988/89 (SI_ZAC_0900_007_00146_002)

Sezona 1984/85

- Parmenij (*Celestina* Fernando de Rojas)
- Profesor Kremžar (*Za narodov blagor* Ivan Cankar)
- Murina (*Slavnostna večerja v pogrebnem podjetju* Ivo Brešan)

Sezona 1985/86

- Širki (*Plešoči osliček* Erik Vos)
- Turnel (*Bolha v ušesu* Georges Feydeau)
- Hlapec (*Samorastneži* Feri Lainšček)

Sezona 1986/87

- Pomorski kapitan (*Kar hočete* William Shakespeare)
- Razbojnik Rogovilež (*Razbojnik Rogovilež* Otfried Preussler)
- Balmaš (*Večerja v vili P.* Miloš Mikeln)
- Zdravnik iz umobolnice
(*Zakon gospoda Mississippija* Friedrich Dürrenmatt)
- Mrlič (*Sonata strahov* August Strindberg)
- Hinko, vskok (*Ščuka da te kap* Tone Partljič)

Sezona 1987/88

- Debelinko, Zdravnik Drugi Švicar (*Zgrabite Sganarela* Molière)
- Igralec (*Daleč od dvorca* Hans Christian Andersen, Bogomir Veras)
- Vojak (*Hudičev učenec* George Bernard Shaw)

Sezona 1988/89

- Eddy (*Opera za tri groše* Bertolt Brecht)
- Režiser (*TV Sneguljčica* Žarko Petan)
- Ornifle (*Ornifle ali Sapica* Jean Anouilh)

Sezona 1989/90

- Konkvistador, Indijanec (*Osvajalec* Andrej Hieng)
- Šef lokala, Policaj, Paznik (*Edmond* David Memet)
- Germain (*Pokvarjenec ali Lepota in moč* Alexandre Dumas)

Sezona 1990/91

- Župan (*Hlapci* Ivan Cankar)
- Stražar, Ječar (*Zmaj Jevgenij Švarc* Bogomir Veras)

Sezona 1991/92

- Črnobajev (*Škrlatni otok* Mihail Afanasjevič Bulgakov)
- Georg Bamberger (*Črna komedija* Peter Shaffer)

Sezona 1993/94

- Lovec Jaka, Bolno drevo (*Zelena kapica* Bogomir Veras)

Sezona 1994/95

- Rabelj (*Tičev Jaka* Albert Wendt)

Sezona 1995/96

- Prvi gostilničar (*Dundo Maroje* Marin Držić)

Sezona 1996/97

- Kralj Štefan (*Trnuljčica* Tatjana Ažman)

Sezona 1998/99

- Eržen (*Vaja zbora* Vinko Möderndorfer)

Sezona 2001/2002

- Sodnik (*Celjski grofje* Bratko Kreft)

Sezona 2002/2003

- Peter (*Za narodov blagor* Ivan Cankar)
- Calchas (*Troilus in Kresida* William Shakespeare)

Eržen v *Vaji zbora* Vinka Möderndorferja, sezona 1998/99 (SI_ZAC_0900_007_00071-0001)

Nagrada

KSOC za vlogi Romaina Tournela v predstavi *Bolha v ušesu* in Murina v predstavi *Slavnostna večerja v pogrebnem podjetju* (1985/86)

Emil Filipčič

Mali oder

Veselja dom

prizori iz zakonskega življenja T. in P.
nova komedija

REŽISER

Dejan Spasić

PREMIERA

oktobra 2024

KOPRODUCENTA

RAMPA in iKult Celovec

Vsestranski umetnik, pisatelj, pesnik, igralec, režiser in imitator Emil Filipčič (Beograd, 1951) je študiral režijo na AGRFT in se uveljavil kot pisatelj in dramatik z obsežnim literarnim opusom. Skupaj z Markom Dergancem je avtor kultne satirične radijske igre Butnskala, ki sta jo v začetku 80-ih let 20. stoletja posnela za Radio Študent in v njej odigrala številne like. Je eden izmed prvih sodelavcev Radia Ga Ga. Leta 2011 je za roman Problemi prejel nagrado Prešernovega sklada.

Dramatiki se je posvečal predvsem v osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja, ko je bila v slovenskih gledališčih tudi pogosto uprizarjana, z devetimi uprizorjenimi dramskimi besedili pa se uvršča med najplodnejše slovenske dramatike. Je inventiven in provokativen avtor, tako v dramatiki kot prozi, zvrstno težko ulovljiv. Taras Kermauner je njegovo pisanje označil za ludistično, pozneje pa lumpistično, z značilno groteskno satiričnostjo, fantastičnostjo in črnim humorjem.

Nova komedija Veselja dom je bila krstno uprizorjena 17. avgusta 1996 na festivalu Ohridsko poletje, septembra 1996 pa v spodnji dvorani SMG v režiji Nika Goršiča alias Nicka Upperja. Komedija, ki je nastala na koncu njegovega ustvarjalnega obdobja v dramatiki, se zvrstno najbolj približa drami absurda, ki ves čas spretno niha med komičnim in tragičnim, na koncu pa preide v grotesko.

V središču dogajanja je zakonski par, Tončka in Polde. Njune poročne fotografije so še sveže, onadva pa začeta preigravati različne prizore njunega zakonskega življenja. Igriv in vesel začetek se kmalu prevesi v zakonsko rutino, naveličanost in grobo medsebojno obračunavanje, zmerjanje, obtožbe in grožnje pa se skorajda končajo tragično. Skoraj trideset let po nastanku komedije, ki nosi podtöne moške premoči, si je nujno zastaviti vprašanje: »Kaj se je v tem času v odnosu med spoloma spremenilo?« So se vloge zamenjale? Kar sproža zanimivo uprizoritveno vprašanje: »Kaj se zgodi, če vloge v besedilu zamenjamo?«

»Za odnos sta potrebna dva. Adam in Eva, Mož in Žena, Jaz in Ti. Če se imava res rada, se v ljubezni z(a)veževa. Jaz in Ti postaneva Midva. Zdaj smo že štirje: Jaz, Jaz in Midva. Na začetku je lepo, ko sva samo Midva, potem pa postane nekoliko mučno, neokretno, konkretno tesno. Za svoje zaveze bi zdaj rabila odveze. Jaz bi bil spet rad malo Jaz in Ti tudi; in Midva bi šla lahko malo na počitnice k babi Marinki. In ko se tudi midva oddaljujeva eden od drugega in poskuša poiskati vsak svoj jaz, se šele začne Veselja dom ...«

— Dejan Spasić, režiser

Renato Jenček, Andrej Murenc, Barbara Medvešček, Urban Kunatrič, Rastko Krošl, Žan Brelih Hatunič (fotografija z vaje)

Bratko Kreft

The Comedians of Carniola

Krajnski komedijanti
comedy

opening 27 September 2024

DIRECTOR, SET DESIGNER AND LIGHTING DESIGNER
Diego de Brea

COSTUME DESIGNER
Simona Toš

COMPOSER
Joži Šalej

LANGUAGE CONSULTANT
Živa Čebulj

CAST

ANTON TOMAŽ LINHART	Andrej Murenc
BARON ŽIGA ZOIS	Renato Jenček
JURI JAPEL	Rastko Krošl
JOŽEFINA LINHARTOVKA	Tanja Potočnik
MATIČEK	Urban Kuntarič
MICKA, ZOIS' HOUSEKEEPER	Maša Grošelj
SUZANA	Barbara Medvešček
COUNT HOHENWART OF GENTLE BIRTH	Žan Brelih Hatunić

CHARACTERS IN *MICKA, THE MAYOR'S DAUGHTER*

NOBLE TULPENHEIM	Anton Tomaž Linhart
LORD MAYOR JAKA	Baron Žiga Zois
MICKA, THE MAYOR'S DAUGHTER	Jožefina Linhartovka
ANŽE, MICKA'S BRIDEGROOM	Matiček
LADY ŠTERNFELD	Suzana
NOBLE TULPENHEIM'S AND LORD MAYOR JAKA'S VOICE	Urban Kuntarič
MICKA'S, ANŽE'S AND LADY ŠTERNFELD'S VOICE	Žan Brelih Hatunić

MUSICIAN
PIANO, ACCORDION

Joži Šalej

STAGE MANAGERS
Anže Čater
Zvezdana Kroflič Štraki

HAIRDRESSER
Sibila Senica

PROMPTER
Simona Krošl

WARDROBE MASTERS
Nika Fartelj
Maja Zimšek

LIGHTING MASTER
Amadej Canjuga

TAILOR
Anita Kragelj

SOUND MASTER
Mitja Švener

SEAMSTRESS
Ivica Vodovnik

PROPERTY MASTER
Roman Grdina

HEAD OF CONSTRUCTION
Gregor Prah

FRONT-OF-HOUSE
Matej Karlovšek

TECHNICAL MANAGER
Aleksandra Štern

MAKE-UP ARTIST AND HAIRDRESSER
Andreja Veselak Pavlič

ASSISTANT TECHNICAL MANAGER
Rajnhold Jelen

ZITHER
Peter Napret

The music was recorded by Blaž Celarec.

Music used in the production includes Slovenian and Austrian folk music and a motif from the film *La dolce vita* by composer Nino Rota

A digital image of the original painting *At Home* by Jožef Petkovšek, 1889, oil on canvas, 121,5 x 134 cm, inv. no.: NG S 305, owned by the National Gallery of Slovenia, is used in the production. PHOTO: © National Gallery, Ljubljana

With his work and ideas, Bratko Kreft (1905–1996) had a profound influence on Slovenian art and culture. He was a versatile and multi-talented artist and intellectual — director, dramaturg, playwright, theatre scholar, fiction author, essayist, professor, literary historian, philosopher. He believed in the power and mission of theatre. As early as the 1930/31 season, he began working at the then Slovenian National Theatre as a stage director; after the Second World War he was rehired in April 1946 at the then renamed Slovenian National Theatre Drama Ljubljana as a dramaturg, and later also as a director. He included thought-provoking texts, both classical and contemporary, into the repertoire. In 1948, he received for the first time Prešeren Fund Award for his rewriting and staging of *Tugomer*, followed by his second Prešeren Fund Award in 1957 for his staging of Shakespeare's Henry IV, and finally, the Prešeren Award for Lifetime Achievement in Literary and Theatre Arts in 1975.

He authored more than ten plays, some of which were left unfinished. In terms of style, he was an adherent of social realism. *The Counts of Celje*, his first play, is a drama about the life of the medieval feudal lords. It was followed by a bitter satire, *The Creatures*, and a historical chronicle *The Great Uprising*. His final play, *The Comedians of Carniola*, is a gracious comedy. With his undisguised and revolutionary stance, he drew on history and depicted his present time, which is why his plots are striking metaphors for chaotic modernity. With his plays, Kreft founded social realism and gave it a non-compromising critical slant. Along these lines, he also appended and expanded *Tugomer* by Jurčič and Levstik, in the historical style and spirit of his time.

In *The Comedians of Carniola* (1946), often considered the most endearing Slovenian comedy, Kreft drew on Linhart's *Micka, the Mayor's Daughter*, and on *This Merry Day, or Matiček's Wedding*, written in 1780s. Kreft succeeded in answering the eternal question of *Matiček* and *Micka's* authorship. His is a skilfully composed and imaginative comedy, intertwining real and fictional events of 1789, the year in which Linhart's *Micka, The Mayor's Daughter*, the first genuine folk play in Slovenia, premiered at the Ljubljana Estates Theatre. It is a vibrant portrayal of the atmosphere at that historical moment. Written in the language of Linhart's time in the Rococo manner, *The Comedians of Carniola* is an exploration of the cultural hotbed and intellectuals of Ljubljana in their struggle for the Slovenian language and theatre. This delightful comedy uncovers many a layer in the awakening of an individual and a nation, their strength, courage, as well as madness and mischief.

“The Comedians of Carniola is a harsh critique and a polemical political farce; this reconstruction of historical events in the formation of Slovenian theatre and language is an evocative situational as well as a brilliant character comedy. Kreft's up-front national-awakening and constitutive stance, which alone could, boldly and courageously, overcome the misunderstandings, provocations and even the outright hate that Slovenians have always been subjected to in subordinate positions within the states and systems in which they were forced to live and act, disaffected and unrecognized. The play is a hymnic resurrection of the arts-and-culture primordial moment of Slovenian identification. Moreover, Kreft, discusses the true origin of our autonomy and self-awareness. The play is a reminder to all of us; it shows the scope of strength and necessity of efforts exerted by certain individuals of the Slovenian nation to establish our political independence, respect of human rights and liberties, and above all, it shows what was needed to achieve full sovereignty, instituted in particular by the assertion of our language.”

— Diego de Brea, director

Sponzorji in partnerji v sezoni 2024/25

GLAVNI
MEDIJSKI
POKROVITELJ

VEČER

GLAVNI
RADIJSKI
POKROVITELJ

ŠTAJERSKIVAL
radio mojega srca

MEDIJSKI
POKROVITELJ

novi tednik radio celje

PARTNERJI

city center
Vse najboljše

RR
SELECTION

ZVEZDA

FABRIKA PIVA

televizija celje

mediaspeed

SVET KNJIGE

Artoptika, Broadway NYC Fashion

Caffe studio

Celjski mladinski center

Evita gostinstvo d.o.o.

Lekarna Apoteka pri teatru

Mladinska knjiga Celje

Oaza 2.0

Osrednja knjižnica Celje

SVB, d.o.o., PE Domača štacuna

Turistično informacijski center Celje

Z vašo pomočjo smo še uspešnejši. Hvala!

**Gledališki list
SLG Celje**

letnik 74, sezona 2024/25
številka 1

izdajatelj
SLOVENSKO LJUDSKO
GLEDALIŠČE CELJE

za izdajatelja
MIHA GOLOB

urednica
TATJANA DOMA

lektorica
ŽIVA ČEBULJ

fotograf predstave
UROŠ HOČEVAR

oblikovalci
Studio Ljudje

Vse pravice pridržane.

Celje, Slovenija
september 2024

